

Katsastusalan tilannekatsaus 1/2016

Sisällysluettelo

1	Tausta ja tavoite	1
2	Katsastuspalveluiden saatavuus	3
2.1	Toimilupamuutokset	3
2.2	Katsastustoimipaikkojen aukioloajat	4
2.3	Katsastustoimipaikat ja liikennekäytössä olevat autot.....	4
3	Markkinat	6
3.1	Hintakehitys.....	6
3.2	Markkinaosuudet	7
4	Katsastuksen laatu	8
4.1	Katsastuksen laadun arviointi	8
4.2	Katsastustoimipaikkojen toiminnan laadun arviointi	12
5	Valvonta	15
5.1	Katsastuksen valvonta.....	15
5.2	Valvontatarkastus	15
5.3	Erikoiskatsastusten valvonta.....	15
5.4	Testiajoneuvotoiminta	17
5.5	Palautteet katsastustoiminnasta.....	17
5.6	Ajoneuvojen uudelleen tarkastus.....	17
6	Työvoiman saatavuus ja katsastajakoulutuksen tilanne	17
6.1	Työvoiman saatavuus	17
6.2	Katsastajakoulutus.....	18
7	Tulevat muutokset	19
7.1	Katsastusdirektiivin muutos.....	19
8	Yhteenveto	19

1 Tausta ja tavoite

Tässä raportissa käsitellään katsastusalan kehitystä vuonna 2015. Raportti on jatkoa vuonna 2015 julkaistuille Katsastuslain uudistuksen vaikutusten seuranta -raporteille. Aiemmista raporteista poiketen tässä raportissa ei seurata ainoastaan katsastuslain uudistuksen vaikutuksia, vaan katsastusalan muutoksia pyritään tarkastelemaan laajemmin.

1.7.2014 voimaan tullut uusi ajoneuvojen katsastustoiminnasta annettu laki antoi ensimmäistä kertaa mahdollisuuden katsastaa, huoltaa ja korjata autoja samalla kertaa samassa paikassa. Tämä oli suurin muutos katsastuslainsäädännössä sitten kilpailun avaamisen. Lainsäädännön muutoksen yhteydessä Trafille annettiin velvollisuus seurata ja arvioida lakiuudistuksen tavoitteiden täyttymistä. Lakimuutoksen tavoitteena¹ oli hillitä katsastushintojen nousua ja lisätä katsastuspalvelujen tarjontaa. Lailla pyrittiin myös helpottamaan katsastustoimipaikkojen sijoittumista alueellisen kysynnän mukaan sekä lisäämään katsastusalan kilpailua. Hallituksen esityksessä¹ mainittiin kaikkiaan yhdeksän tavoitetta:

1. Hillitä katsastushintojen nousua heikentämättä katsastuksen laatua
2. Lisätä katsastuspalvelujen tarjontaa
3. Helpottaa katsastustoimipaikkojen sijoittumista todellisen kysynnän mukaan
4. Lisätä katsastusalan kilpailua
5. Lisätä katsastusalan kustannustehokkuutta (käyttöaste)
6. Katsastustoiminnan kustannusten vähentäminen
7. Katsastuspalvelujen saatavuuden varmistaminen
8. Mahdollistaa yhden luukun periaate ja vähentää autoilijoiden asiointiaikaa ja -matkaa
9. Mahdollistaa pääsy katsastusalalle myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kautta.

---

¹ Hallituksen esitys eduskunnalle ajoneuvojen katsastus- ja yksittäishyväksyntätehtävien järjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi, HE 17/2013. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130017>

Lakiehdotuksen hyväksymisen yhteydessä eduskunta hyväksyi myös kolme sitä koskevaa lausumaa², joista kaksi koski lain vaikutusten seuranta ja raportointia:

Lau- suma 2:	Eduskunta edellyttää, että lain vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erittäin tiiviisti. Erityisen tärkeää on seurata ja arvioida katsastustoiminnan puolueettomuuden, riippumattomuuden ja muun asianmukaisuuden turvaamiseen liittyvien säännösten noudattamista ja vaikutuksia, markkinoiden sekä alueellisen palvelutarjonnan ja hintojen kehittymistä sekä raskaan liikenteen katsastusverkoston riittävyttä. Tarvittaessa tulee ryhtyä toimenpiteisiin sääntelyn tarkistamiseksi.
Lau- suma 3:	Eduskunta edellyttää, että lain tavoitteiden toteutumisesta, lain vaikutuksista sekä mahdollisista lain muutostarpeista tulee toimittaa kattava selvitys liikenne- ja viestintävaliokunnalle viimeistään vuoden 2016 loppuun mennessä.

Tässä raportissa seurataan ja arvioidaan eduskunnan lausumien mukaisia asioita ja lisäksi tarkastellaan laajemmin katsastusalan kehitystä ja tilannetta.. Luvussa 2 tarkastellaan katsastuspalveluiden saatavuutta. Luvussa 3 keskitytään markkinoiden kehitykseen. Katsastuksen laatua käsitellään luvussa 4. Katsastuksenvalvonnan menetelmiä ja tuloksia käsitellään luvussa 5. Luku 6 keskittyy katsastuksen lainsäädäntöön ja sen tuleviin muutoksiin. Luvussa 7 kuvataan katsastajien koulutus- ja työvoima-asioita.

---

² HE 17/2013 – Lausumat 1–3, hyväksytty täysistunnossa 12.11.2013.
<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/lax3000.sh?TUNNISTE=HE+17/2013>

2 Katsastuspalveluiden saatavuus

2.1 Toimilupamuutokset

Katsastustoimipaikoilla oli vuoden 2015 lopussa yhteensä 472 toimilupaa. Korjaimille myönnettiin vuonna 2015 seitsemän toimilupaa, kaikille kevyeen määräaikaiskatsastukseen. Muille toimipaikoille myönnettiin 47 toimilupaa. Katsastustoimipaikkojen lukumäärä lisääntyi vuoden 2015 aikana 34 kappaletta.

Luvan laajuuden muutospäätöksiä tehtiin vuonna 2015 23 kappaletta. Useimmat muutokset koskivat raskaan kaluston katsastuksia. 16 katsastustoimipaikkaa luopui kokonaan raskaan kaluston katsastusoikeuksista ja 4 toimipaikkaa luopui raskaan kaluston erikoiskatsastusoikeuksista jatkaen kuitenkin raskaan kaluston määräaikaiskatsastuksien suorittamista.

Vuonna 2015 peruutettiin 27 toimilupaa. Näistä noin puolella toiminta on päättynyt. Loppuissa tapauksissa toiminta jatkuu eri toimiluvalla.

Katsastuspalveluiden saatavuus alueellisesti on säilynyt hyvänä. Katsastustoimipaikkojen määrä väheni vuoden aikana ainoastaan Keski-Pohjanmaalla (-1), Lapissa (-2) ja Satakunnassa (-1). Muissa maakunnissa katsastustoimipaikkojen määrä pysyi samana tai kasvoi.

Taulukko 1. Katsastustoimipaikkojen lukumäärä maakunnittain.

Maakunta	Katsastustoimipaikkojen määrä
Etelä-Karjala	15
Etelä-Pohjanmaa	23
Etelä-Savo	17
Kainuu	9
Kanta-Häme	18
Keski-Pohjanmaa	7
Keski-Suomi	22
Kymenlaakso	17
Lappi	34
Pirkanmaa	37
Pohjanmaa	14
Pohjois-Karjala	14
Pohjois-Pohjanmaa	45
Pohjois-Savo	22
Päijät-Häme	16
Satakunta	21
Uusimaa	101
Varsinais-Suomi	40

2.2 Katsastustoimipaikkojen aukioloajat

Lauantaisin ja klo 17 jälkeen (ainakin kerran viikossa) auki olevien toimipaikkojen lukumäärä väheni hieman vuoden 2015 aikana. Vuoden 2016 alussa iltaisin auki olevia toimipaikkoja oli 14 vähemmän, ja lauantaisin auki olevia toimipaikkoja neljä vähemmän kuin vuoden 2015 alussa. Iltaisin auki olevien toimipaikkojen määrä lisääntyi Etelä-Karjalassa ja Etelä-Pohjanmaalla, ja väheni Kainuussa, Kanta-Hämeessä, Keski-Pohjanmaalla, Päijät-Hämeessä, Satakunnassa, Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa. Lauantaisin avoinna olevien toimipaikkojen määrä lisääntyi Etelä-Karjalassa, Etelä-Pohjanmaalla, Etelä-Savossa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Näiden toimipaikkojen määrä väheni Kanta-Hämeessä, Keski-Suomessa, Lapissa, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa, Päijät-Hämeessä ja Uudellamaalla. Muissa maakunnissa tilanne säilyi ennallaan. Selvää trendiä aukioloaikojen muutoksissa ei ole nähtävissä.

Taulukko 2. Katsastustoimipaikkojen aukiolo maakunnittain.

Maakunta	Toimipaikkoja, jotka auki klo 17 jälkeen ainakin 1 pv/vk			Toimipaikkoja, jotka auki lauantaisin		
	9.1.2015	4.1.2016	Muutos	9.1.2015	4.1.2016	Muutos
Etelä-Karjala	1	2	1	1	2	1
Etelä-Pohjanmaa	0	1	1	2	5	3
Etelä-Savo	0	0	0	1	2	1
Kainuu	1	0	-1	0	0	0
Kanta-Häme	2	1	-1	5	2	-3
Keski-Pohjanmaa	3	1	-2	0	0	0
Keski-Suomi	2	2	0	4	3	-1
Kymenlaakso	0	0	0	3	3	0
Lappi	0	0	0	3	0	-3
Pirkanmaa	5	5	0	7	7	0
Pohjanmaa	0	0	0	1	1	0
Pohjois-Karjala	1	1	0	4	3	-1
Pohjois-Pohjanmaa	4	4	0	3	4	1
Pohjois-Savo	1	1	0	3	1	-2
Päijät-Häme	2	1	-1	2	1	-1
Satakunta	1	0	-1	2	2	0
Uusimaa	28	20	-8	24	22	-2
Varsinais-Suomi	9	7	-2	9	12	3
Yhteensä	60	46	-14	74	70	-4

2.3 Katsastustoimipaikat ja liikennekäytössä olevat autot

Henkilö- ja pakettiautojen määrä asemaa kohden oli pienin Lapissa (3099) ja suurin Pohjanmaalla (7925). Keskiarvoa (6178) vähemmän autoja oli myös Etelä-Karja-

lassa, Etelä-Pohjanmaalla, Etelä-Savossa, Kainuussa, Kanta-Hämeessä, Keski-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Pohjanmaalla. Keskimääräistä enemmän autoja toimipaikkaa kohden oli myös Keski-Suomessa, Kymenlaaksossa, Pirkanmaalla, Pohjois-Karjalassa, Pohjois-Savossa, Päijät-Hämeessä, Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa.

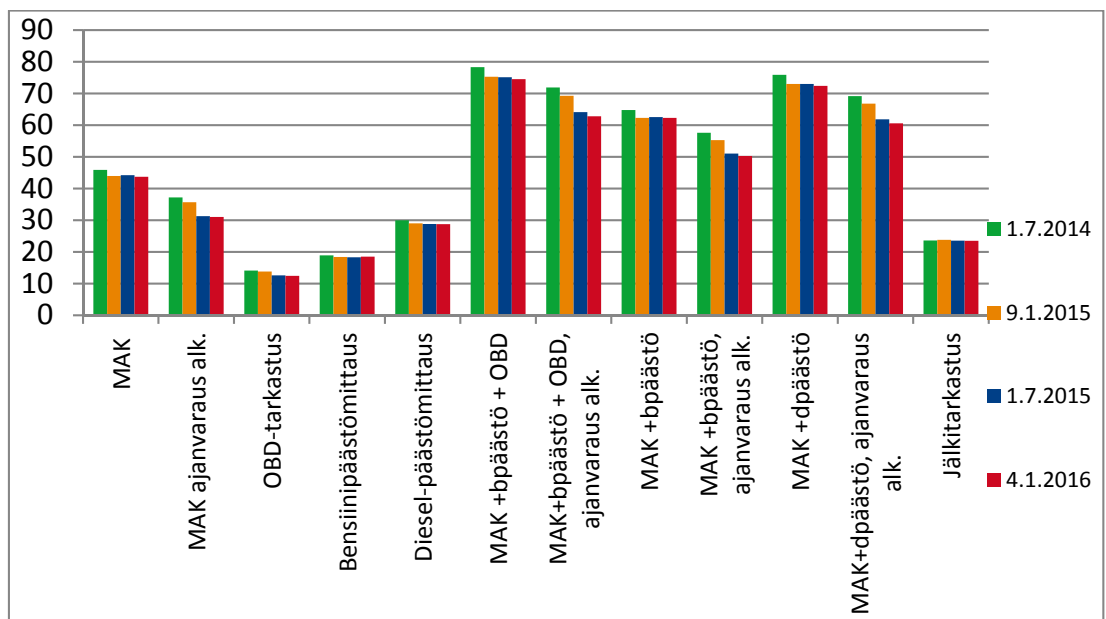
Taulukko 3. Katsastustoimipaikat ja henkilö- ja pakettiautokanta maakunnittain.

Maakunta	Asemia kpl	Liikennekäytössä olevia hlö-autoja	Liik.käytössä olevat pakettiautot	Osuus autoista %	Liik.käytössä olevia hlö- ja pakettiautoja /toimipaikka
Etelä-Karjala	15	70 427	6 686	2,64	5141
Etelä-Pohjanmaa	23	107 994	16 843	4,28	5427
Etelä-Savo	17	78 150	10 053	3,02	5188
Kainuu	9	40 171	5 773	1,58	5105
Kanta-Häme	18	91 762	10 661	3,51	5690
Keski-Pohjanmaa	7	35 576	4 805	1,38	5768
Keski-Suomi	22	133 566	15 778	5,12	6788
Kymenlaakso	17	95 808	9 355	3,61	6186
Lappi	34	90 763	14 607	3,61	3099
Pirkanmaa	37	239 834	26 080	9,12	7187
Pohjanmaa	14	98 242	12 713	3,80	7925
Pohjois-Karjala	14	83 951	10 290	3,23	6732
Pohjois-Pohjanmaa	45	187 637	23 413	7,24	4690
Pohjois-Savo	22	120 610	14 601	4,64	6146
Päijät-Häme	16	97 255	10 889	3,71	6759
Satakunta	21	121 188	16 568	4,72	6560
Uusimaa	101	679 949	70 599	25,74	7431
Varsinais-Suomi	40	235 851	27 692	9,04	6589
Yhteensä	472	2 608 734	307 406	100	6178 (ka)

3 Markkinat

3.1 Hintakehitys

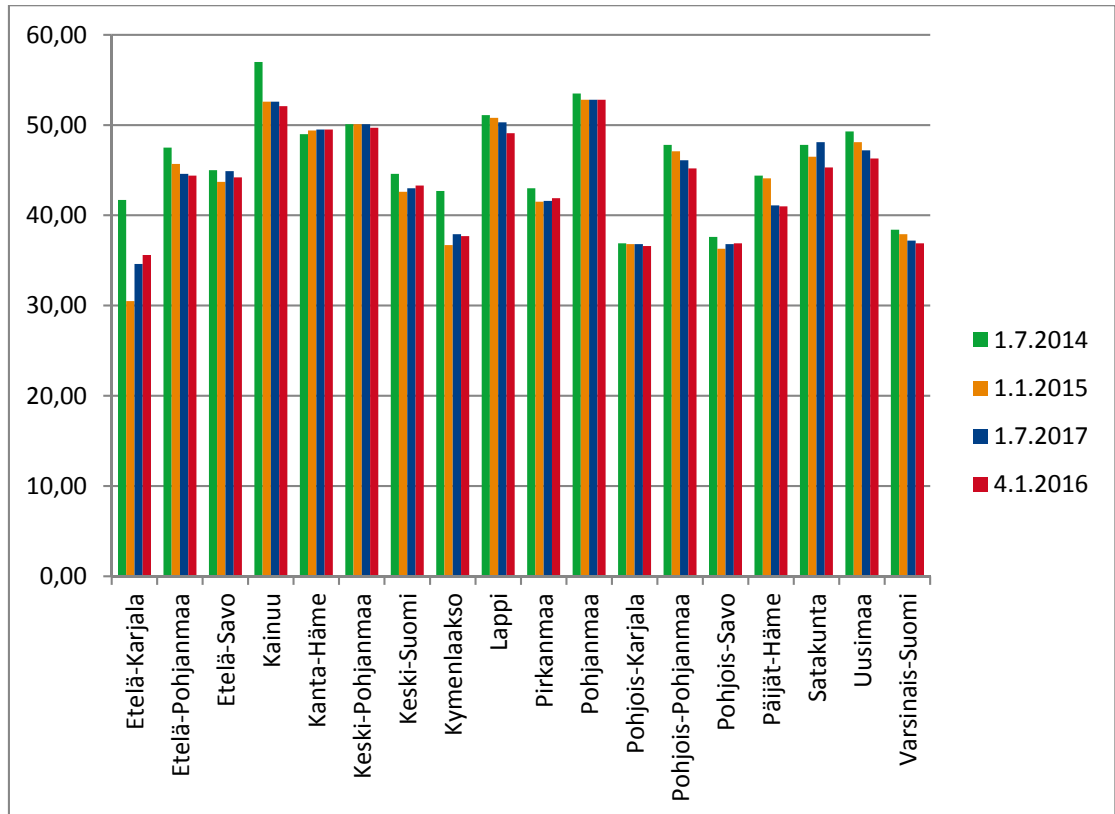
Katsastusten keskihinnat ovat edelleen jatkaneet maltillista laskemista. Hintakehityksen seuraamiseksi Trafi on hankkinut Katsastushinnat.fi -palvelulta henkilö- ja pakettiautojen katsastuksien hintatiedot. Määräaikaiskatsastus maksoi 4.1.2016 keskimäärin 43,70 € (ajanvarauksella 31,1 €). Määräaikaiskatsastuksen ja bensiinipäästömittauksen keskihinta oli 62,30 € (ajanvarauksella 50,30 €) ja määräaikaiskatsastuksen ja dieselpäästömittauksen keskihinta oli 73,30 € (ajanvarauksella 60,60 €). Ainoastaan bensiinipäästömittausten keskihinta on noussut n. 0,20 € vuoden takaisesta tilanteesta. Ajanvarauksella suoritettavien katsastuksen ja päästömittausten katsastuspakettien hinnat ovat laskeneet eniten. Keskimääräinen hinnan lasku on ajanvarauksella suoritettavissa katsastuspaketeissa ollut neljän euron tuntumassa.

Kuva 1. Määräaikaiskatsastuksen ja päästömittausten hintakehitys.

Määräaikaiskatsastuksen, bensiinipäästömittauksen ja OBD-tarkastuksen käsittävän katsastuspaketin hinta on laskenut kymmenessä maakunnassa ja noussut kahdeksassa maakunnassa. Valtaosassa maakuntia muutokset ovat suuruudeltaan muutamia kymmeniä senttejä. Toisaalta Etelä-Karjalan maakunnassa keskimääräinen katsastuspaketin hinta on noussut vuodessa 5,10 €. Suurin keskihinnan lasku on tapahtunut Päijät-Hämeessä: 3,10 €.

Kuva 2. Määräaikaikatsastuksen, bensiinipäästömittauksen ja OBD-tarkastuksen hintakehitys maakunnittain.

3.2 Markkinaosuudet

Tällä hetkellä katsastusala näyttää kehittyvän kohti pienempiä yrityksiä. Suurten toimijoiden markkinaosuudet ovat jatkaneet pienenemistään. Valtaosa katsastusyrittäjistä on pieniä, yhden tai korkeintaan muutaman toimipaikan yrityksiä. Taulukko 4 on esitetty viiden suurimman toimijan markkinaosuudet kahdelta viime vuodelta. Suurin markkinaosuuden kasvu on tapahtunut pienten toimijoiden osuudessa. Suurista toimijoista ainoastaan Heikinlaakson Katsastus Oy on kasvattanut markkinaosuuttaan avaamalla runsaasti uusia toimipaikkoja. A-Katsastus Oy ja Yksityiset K-asetat Oy kuuluvat A-Katsastus konserniin.

Taulukko 4. Katsastusyrittäjien markkinaosuuksien kehitys.

Yritys	Markkinaosuus 2014	Markkinaosuus 2015
A-Katsastus Oy	29,1 %	27,1 %
K1 Katsastajat Oy	14,8 %	12,0 %
Yksityiset K-asetat Oy	8,4 %	7,4 %
Heikinlaakson Katsastus Oy	2,0 %	3,0 %
E. Valjakka Oy	2,7 %	2,7 %
Muut	42,9 %	47,8 %
Yhteensä	100 %	100%

Lakimuutoksen yhteydessä pyrittiin helpottamaan alalle tuloa. Uusien pienien yritysten alalle tuloa on mahdollisesti helpottanut se, että nykyisin on mahdollista hankkia toimilupa vain kevyiden ajoneuvojen katsastamiseen ja silloin myös katsastustoi-

minnasta vastaavan henkilön pätevyysvaatimukset koskevat vain kevyiden ajoneuvojen katsastuksia. Tämän vuoksi katsastustoiminnan aloittamisen kustannukset ovat pienentyneet ja katsastustoiminnasta vastaavaksi soveltuvien henkilöiden määrä on kasvanut.

4 Katsastuksen laatu

Määräaikaikatsastuksen tavoitteena on parantaa liikenneturvallisuutta ja vähentää ajoneuvoista aiheutuvien ympäristöhaittojen määrää. Sillä varmistetaan, että liikenteessä käytettävät ajoneuvot pidetään turvallisessa ja ympäristön kannalta vaatimustenmukaisessa kunnossa koko niiden liikenteessä käytön ajan. Katsastuksen laatu määritellään toimipaikkojen kyvyksi havaita liikenneturvallisuutta heikentäviä ja ympäristöhaittoja aiheuttavia vikoja. Mitä paremmin katsastuksissa havaitaan ajoneuvoissa olevat viat, sitä laadukkaammasta katsastustoiminnasta on kyse.

4.1 Katsastuksen laadun arviointi

Ajoneuvoissa havaitut viat ja katsastuspäätökset tallennetaan Liikenteen turvallisuusviraston ylläpitämään ajoneuvoliikennerekisteriin. Katsastuksesta rekisteriin tallennetut tiedot kytkeytyvät katsastettujen ajoneuvojen rekisteritunnukseen ja valmistenumeroon sekä katsastustoimipaikkaan, katsastajaan, ajoneuvon teknisiin tietoihin sekä muihin ajoneuvoa, sen käyttäjää, kuljettajaa, sijaintia, rekisteröintiä ja verotusta koskeviin tietoihin.

Tässä raportissa katsastuksen laatua ja laadunkehitystä arvioidaan ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettuja tietoja analysoimalla. Katsastuksissa havaittujen vikojen, hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastukseen esitettyjen ajoneuvojen iän välillä on voimakas korrelaatio. Ajoneuvojen ikääntyessä niissä havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten osuus kasvaa voimakkaasti.

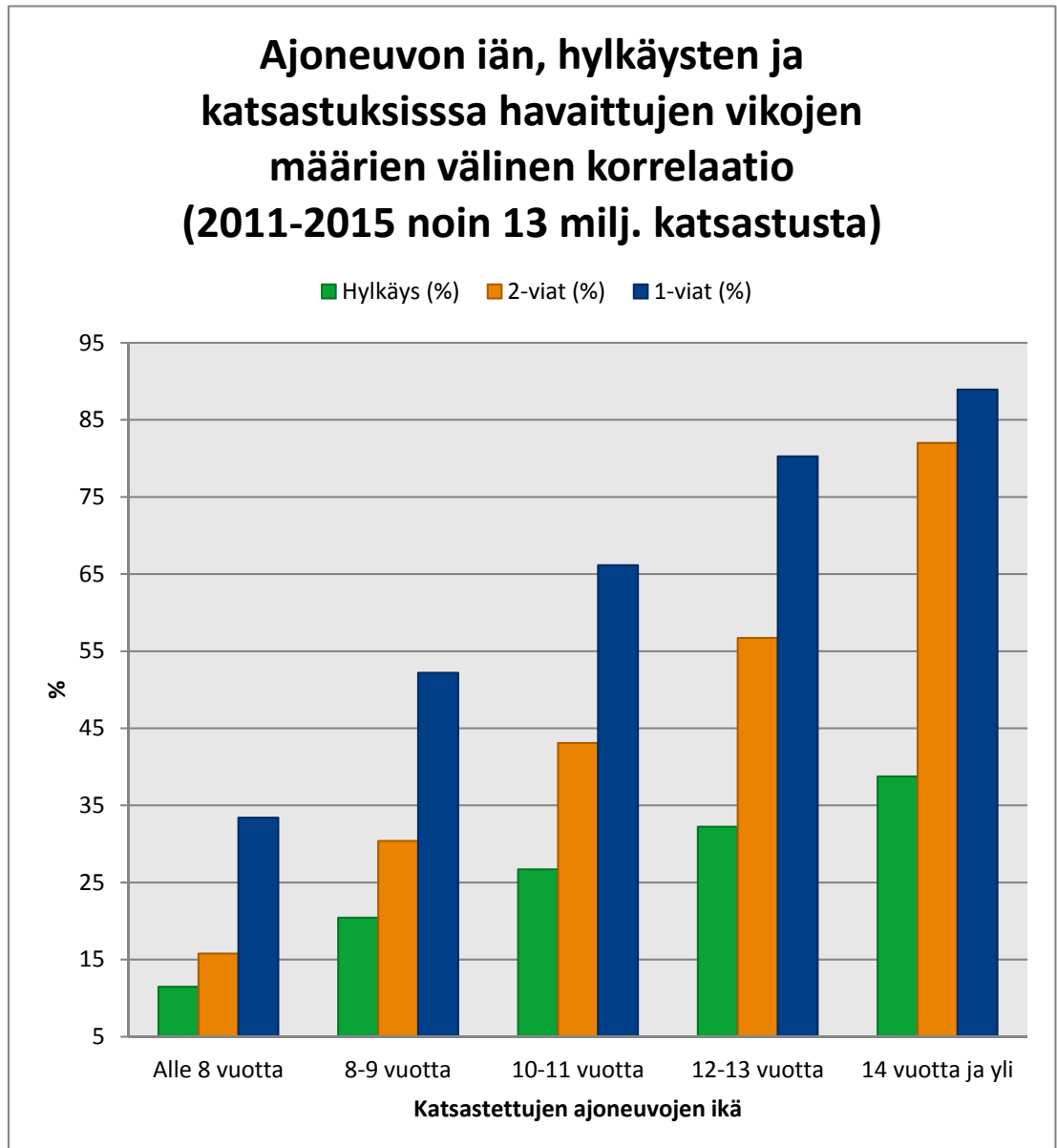
Kun alle kahdeksan vuotta vanhoja ajoneuvoja hylätään katsastuksessa noin kymmenen prosenttia, 14 vuotta ja sitä vanhempia ajoneuvoja hylätään katsastuksissa lähes 40 prosenttia. Myös hylkäykseen johtavien vikojen suhteellinen määrä kasvaa siirryttäessä alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastuksiin noin 14 prosentista yli 80 prosenttiin. Alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vähäisten vikojen suhteellinen osuus on noin 30 prosenttia, mutta 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastuksissa se on yli 90 prosenttia. Toisin sanoen siirryttäessä alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastustuloksista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastustuloksiin kasvaa hylättyjen ajoneuvojen osuus noin neljä kertaa suuremmaksi, hylkäykseen johtavien vikojen osuus noin kuusi kertaa suuremmaksi ja vähäisten vikojen osuus noin kolme kertaa suuremmaksi.

Katsastuksissa havaittujen vikojen, hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastettujen ajoneuvojen iän välinen korrelaatio voidaan esittää Kuva 3 mukaisella tavalla. Yhdessä ajoneuvossa voidaan havaita useita saman vakavuuden vikoja. Direktiivin (2009/40/EY) mukaan määräaikaikatsastuksessa havaitut viat tulee arvostella seuraavalla tavalla:

Korjauskehotus (1-vika) on vähäinen vika, jolla ei ole merkittävää vaikutusta ajoneuvon turvallisuuteen eikä ympäristöön.

Hylätty (2-vika) on vakava vika, joka voi vaarantaa ajoneuvon liikenneturvallisuuden, vaikuttaa ympäristöön taikka aiheuttaa vaaraa muille tienkäyttäjille.

Ajokielto (3-vika) on vaarallinen vika, joka suoraan tai välittömästi vaarantaa liikenneturvallisuuden tai aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle.

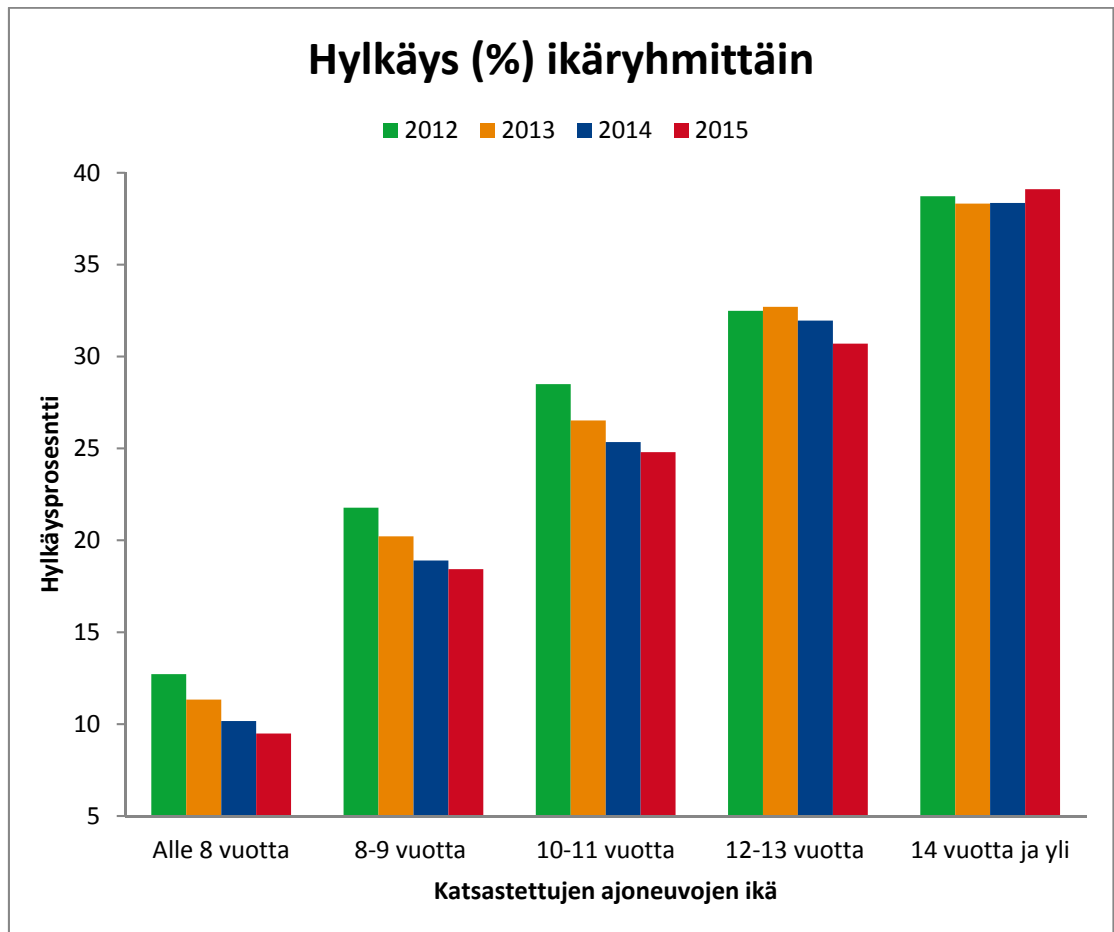

Kuva 3. Katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten välinen korrelaatio (Määräaikaiskatsastukset 2011-2015). Yhdessä ajoneuvossa voidaan havaita useita saman vakavuuden vikoja.

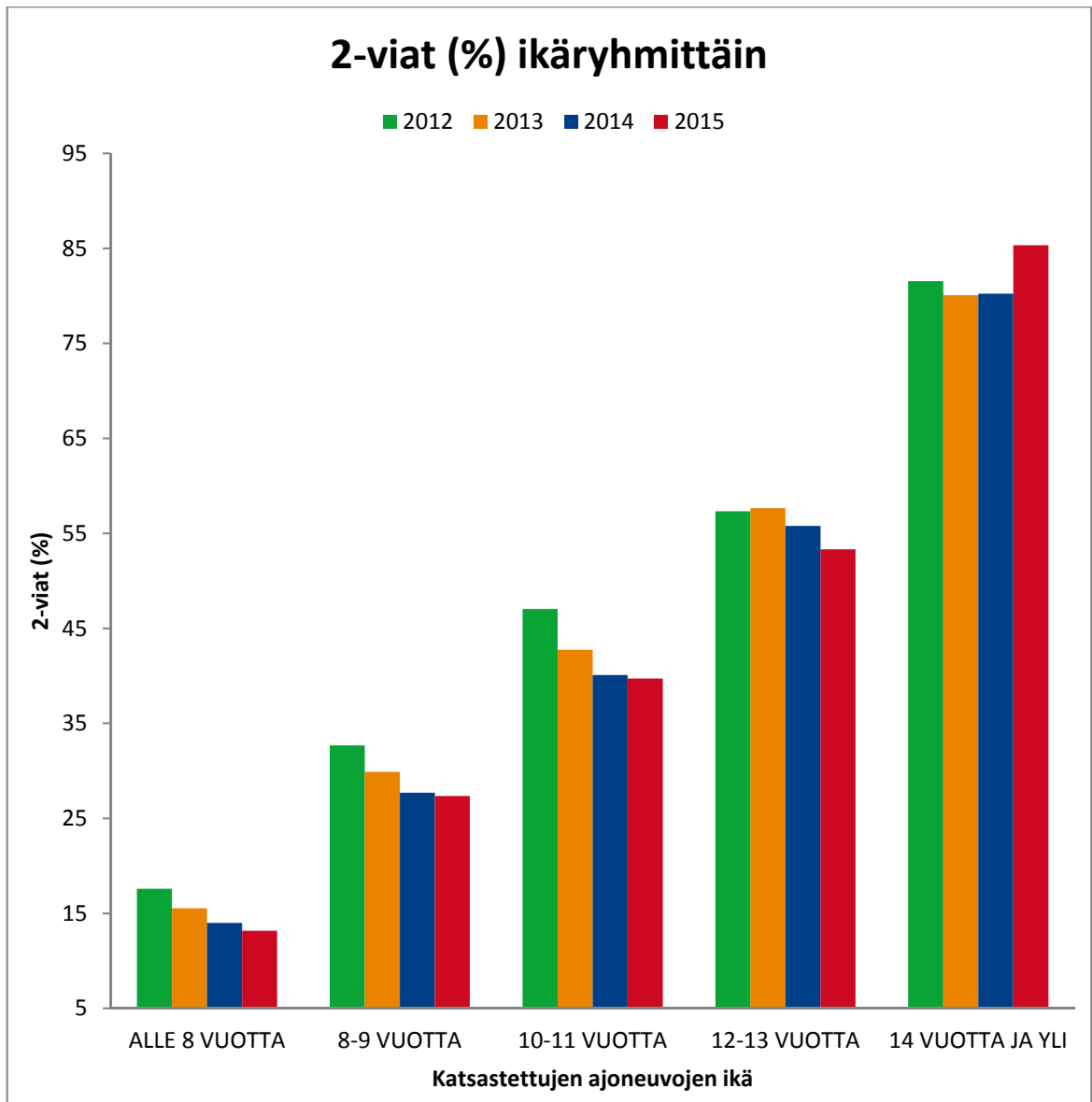
Katsastettujen ajoneuvojen iän ja katsastuksissa havaittujen vikojen sekä hylättyjen katsastusten välinen korrelaatio ei ole yksistään seurausta ajoneuvon ikääntymisestä, vaan ajoneuvojen ikääntymisellä on vaikutusta myös mm. ajoneuvojen ajomääriin, huollon laatuun ja määrään sekä muihin ajoneuvojen huolehtimiseen käytettäviin pa-

noksiin, ajoneuvojen käyttötarkoitukseen, käyttöympäristöön, käyttötapaan, ympäristövaikutuksiin ja ajoneuvoteknisiin ominaisuuksiin. Ajoneuvojen ikääntymisen vaikutukset ajoneuvoissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten suhteellisiin määriin ovat lukuisten eri tekijöiden aiheuttamia yhteisvaikutuksia.

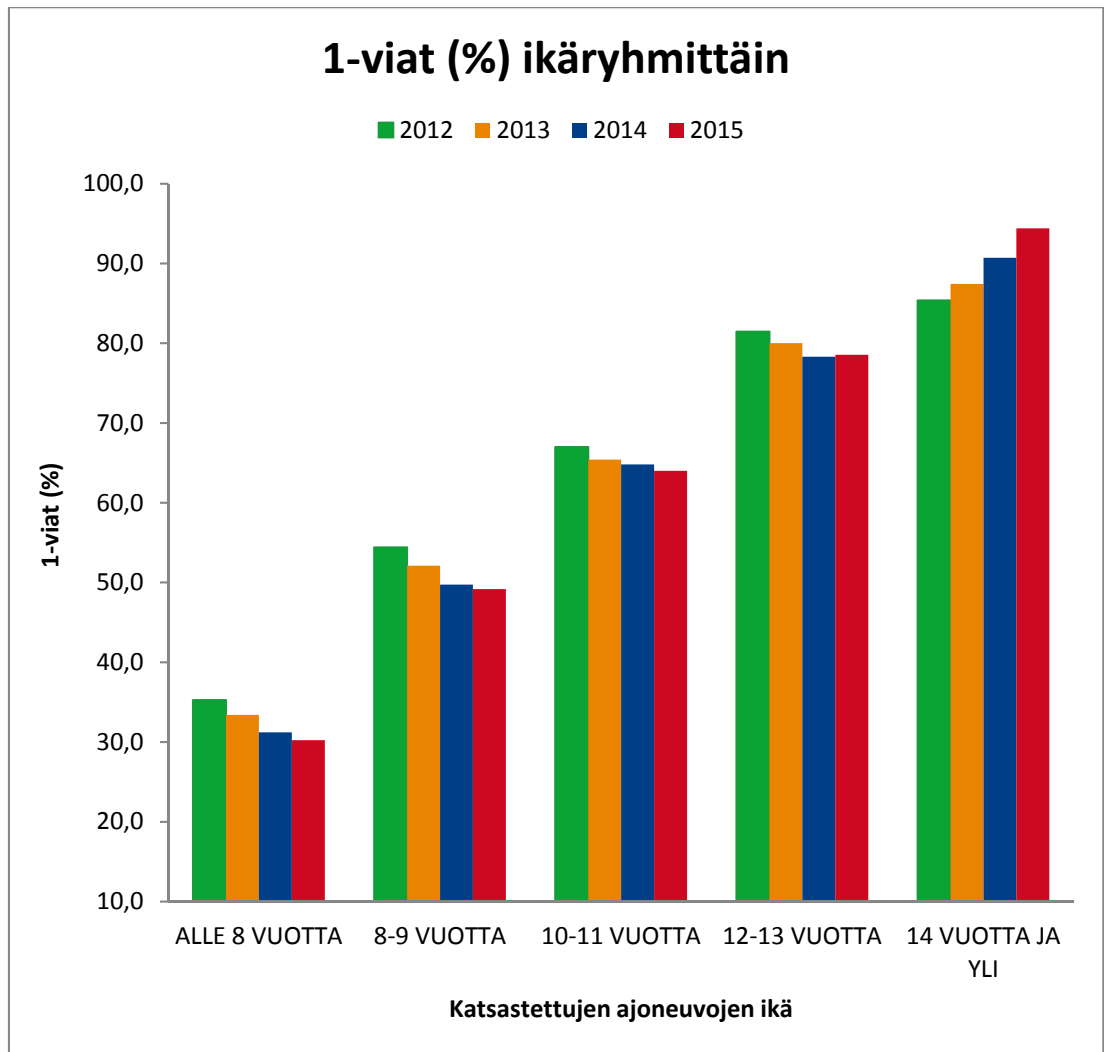
Suomessa vuosittain katsastettavat ajoneuvot eivät jakaannu ikänsä puolesta tasaisesti katsastustoimipaikkojen kesken. Toisin sanoen katsastustoimipaikoilla katsastetaan keskenään hyvin eri-ikäisiä ajoneuvoja. Katsastettujen ajoneuvojen ikärakenne ja sen vaihtelu on otettava huomioon arvioitaessa katsastustoiminnan laatua. Katsastustoimipaikkojen toiminnan laatua ei voida arvioida pelkästään katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten suhteellisten kokonaismäärien perusteella, vaan arvioinnissa on otettava huomioon myös katsastettujen ajoneuvojen ikärakenne ja sen vaihtelu. Kuvissa 4,5 ja 6 on esitetty hylätyt katsastukset sekä vi-
kahavainnot ikäryhmittäin.

Kuva 4. Eri-ikäisten ajoneuvojen hylättyjen katsastusten suhteellisten osuuksien kehitys 2012-2015 välisenä aikana.

Kuva 5. Eri-ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen (2-vika) suhteellisten osuuksien kehitys 2012 - 2015 välisenä aikana. Yhdessä ajoneuvossa voidaan havaita useita saman vakavuuden vikoja.

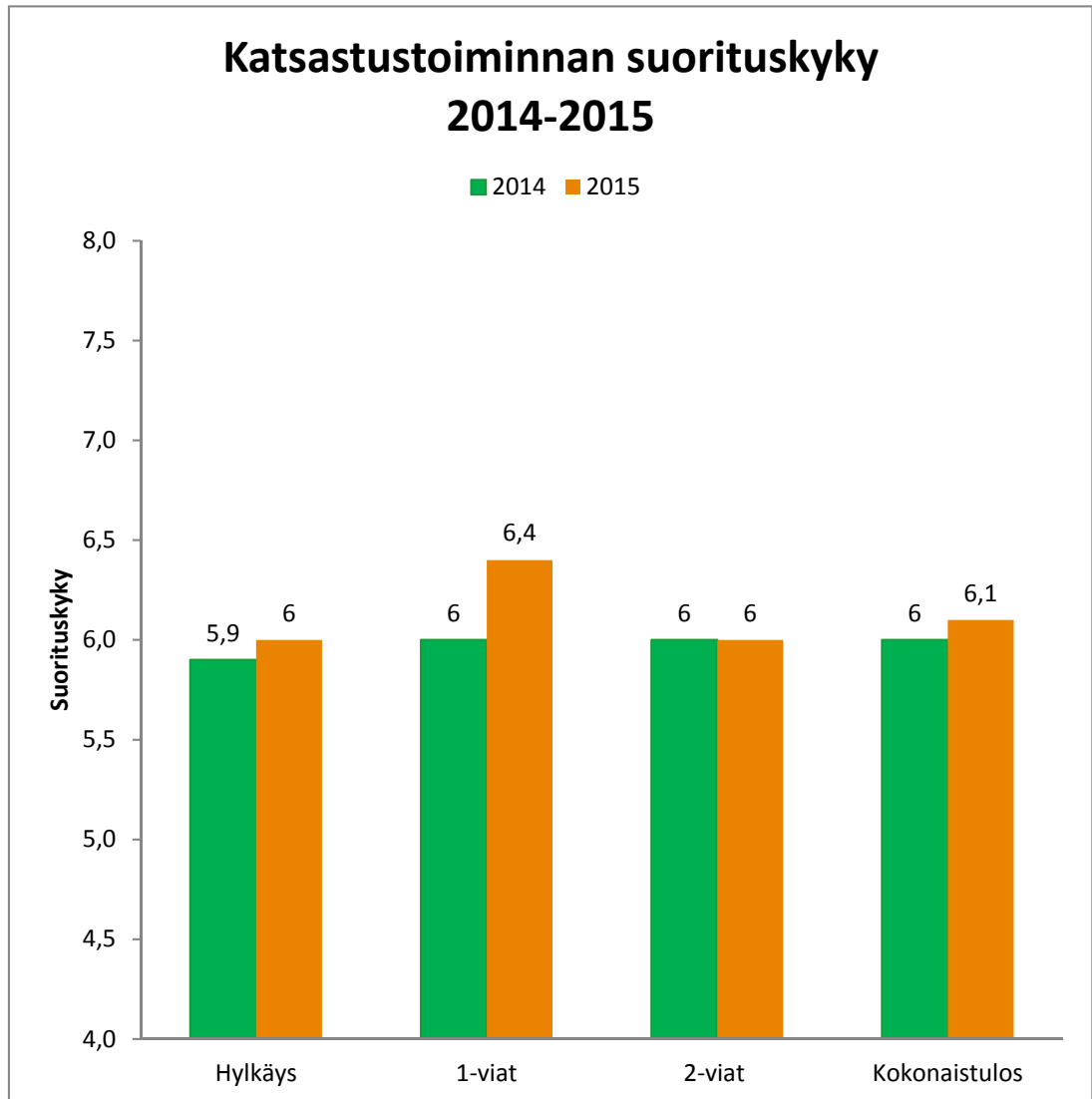
Kuva 6. Eri-ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vähäisten vikojen (1-vika) suhteellisten osuuksien kehitys 2012 - 2015 välisenä aikana. Yhdessä ajoneuvossa voidaan havaita useita saman vakavuuden vikoja.

4.2 Katsastustoimipaikkojen toiminnan laadun arviointi

Liikenteen turvallisuusvirasto mittaa katsastustoimipaikkojen suorituskykyä analysoimalla ajoneuvoliikennetietojärjestelmään tallennettuja tietoja. Menetelmä perustuu tilastolliseen prosessinohjaukseen. Periaatteena on verrata katsastustoimipaikoilla katsastuksissa hylättyjen katsastusten sekä vakavien- ja vähäisten vikojen suhteellisia osuuksia ikäryhmittäin koko maan katsastuksista tallennetuista tiedoista laskettuihin arvoihin. Ajoneuvoliikennerekisteriin tallennetut katsastustiedot on jaettu viiteen eri ikäryhmään siten, että alle 8 vuotta, 8 - 9 vuotta, 10 - 11 vuotta, 12 - 13 vuotta ja 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen tiedot ovat kukin omissa ryhmissään. Jokaiselle ikäryhmälle on laskettu hylättyjen katsastuspäätösten, vakavien vikojen ja vähäisten vikojen suhteellisten määrien keskiarvot. Katsastustoimipaikka-kohtaisten tietojen avulla on lisäksi laskettu keskihajonta hylättyjen katsastusten, vakavien vikojen ja vähäisten vikojen suhteellisille määrille. Keskiarvojen ja keskihajontaa kuvaavien tunnuslukujen avulla on määritelty katsastustoiminnan laatua kuvaavat odotusarvot. Odotusarvot on asetettu asteikolle 0 – 10. Vertaamalla katsastuksissa hylättyjen ajoneuvojen, vakavien vikojen ja vähäisten vikojen suhteellisia

osuuksia odotusarvoihin, voidaan odotusarvojen avulla arvioida ja seurata katsastustoiminnan laatua ja laadun kehitystä.

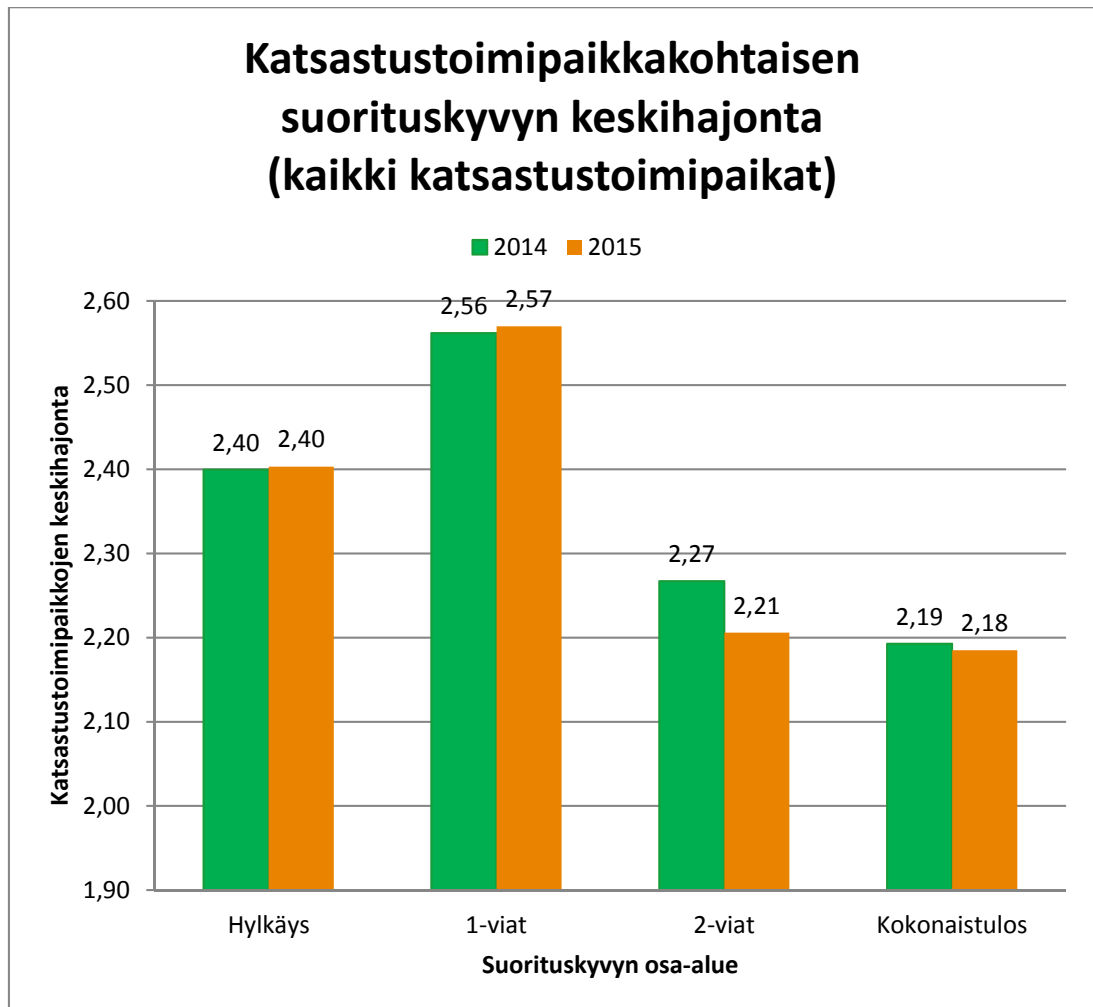
Katsastustoiminnan laadun kehitys vuosien 2014 – 2015 välisenä aikana voidaan esittää asteikolla 0 – 10 Kuva 7 mukaisella tavalla. Menetelmä otettiin käyttöön vuonna 2014.

Kuva 7. Katsastuksen laadun kehitys vuosien 2014 – 2015 välisenä aikana.

Katsastustoiminnan tasalaatuisuutta voidaan arvioida katsastustoimipaikkojen suorittamien katsastuksen laatua kuvaavien tulosten jakauman, eli tulosten keskihajonnan perusteella. Mitä pienempi keskihajonta on, sitä tasaisemmasta laadusta on kyse.

Katsastustoimipaikkojen toiminnan laatua kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys vuosien 2014 – 2015 välisenä aikana voidaan esittää Kuva 8 mukaisella tavalla.

Kuva 8. Katsastustoimipaikkojen laadun keskihajonnan kehitys vuosien 2014 - 2015 välisenä aikana.

Katsastustoiminnan laatu ja tasalaatuisuus on viimeisen vuoden aikana parantunut hieman. Yli 14-vuotiaiden ajoneuvojen vikahavainnot ovat suurentuneet vuodesta 2013 alkaen. Muissa ikäryhmissä vikahavaintojen määrä on vähentynyt. Kaikkiaan vikahavaintojen määrä on kuitenkin kasvanut, sillä n. 40 %:a Suomen ajoneuvokannasta on yli 14-vuotiaita. Vikahavaintojen kehityksen suunta on ollut samankaltainen jo vuodesta 2012 alkaen. Trafi on tarjonnut katsastustoimipaikkojen käyttöön aiempaa tarkempaa tietoa vikahavaintojen määristä ikäryhmittäin kesästä 2014 alkaen. Uudet vikatilastot ovat helpottaneet katsastustoimipaikkojen omaa laadunparannustyötä. Tavoitteita voidaan nykyisin asettaa helpommin ikäryhmittäin ja vikojen vakavuuksittain aiemmin käytettyyn keskimääräiseen hylkäysprosenttiin verrattuna. Katsastustoiminnan laadussa voidaan havaita pientä paranemista suorituskykymittarin tuloksista. Aiempaa kattavamman laadunparannustyön vaikutukset eivät kuitenkaan välttämättä vielä täysin näy vuoden 2015 tuloksissa. Katsastustoimipaikkojen väliset erot vikojen havaitsemisessa ovat jatkaneet pienenemistä.

5 Valvonta

5.1 Katsastuksen valvonta

Trafi valvoo katsastustoimintaa sekä ohjaa ja valvoo ulkopuolisten sopimuskumppanien toimintaa. Sopimuskumppanit suorittavat pääasiassa katsastustoimipaikoille suuntautuvia valvontatarkastuksia sekä erikoiskatsastusten valvontaa (ajoneuvoliikennetietojärjestelmään tallennettujen asiakirjojen ja rekisterimerkintöjen perusteella). Valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti mm. hyödyntämällä tilastollisen laadunvalvonnan mittareita, jonka tulokset perustuvat tilastollisiin laadunvalvontamenetelmiin ja Trafín ylläpitämään ajoneuvoliikennetietojärjestelmään tallennettujen tietojen analysointiin. Katsastuksen valvonta koostuu valvontahavainnoista, joita saadaan valvontatarkastuksista, erikoiskatsastusten valvonnasta, testiautotoinnasta, kansalaisten ja toisten viranomaisten yhteydenotoista sekä yksittäisten ajoneuvojen uudelleen tarkastuksista välittömästi katsastuksen jälkeen. Mikäli katsastustoimipaikalle kertyy useita valvontahavaintoja tai virheet ovat toistuvia, niin Trafi voi ryhtyä katsastustoiminnasta annetun lain 43 §:n mukaisiin toimenpiteisiin, joita ovat katsastusluvan peruutus kokonaan tai määräajaksi, varoitus tai huomautus. Myös yksittäiselle katsastajalle voidaan antaa huomautus, varoitus tai kieltää katsastuksien suorittaminen määräajaksi.

Vuoden 2015 katsastustoimintaan liittyen annettiin katsastustoimipaikoille 4 huomautusta. Kaikkien annettujen huomautusten perusteena on ollut se, että on jätetty suorittamatta tehtävä, joka on erikseen säädetty suoritettavaksi määräaikaikatsastuksen yhteydessä.

5.2 Valvontatarkastus

Katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) voimaantulon jälkeen Liikenteen turvallisuusvirasto on hyödyntänyt katsastustoimipaikoille suuntautuvien tarkastusten suorittamiseksi ulkopuolista palveluntarjoajaa.

Havaintoja kerätään katsastusluvan haltijan oman laadunvalvonnan toiminnasta, katsastustoiminnassa käytettävistä työmenetelmistä ja katsastukseen esitetyissä ajoneuvoissa olevien vikojen ja puutteellisuuksien havaitsemisesta ja arvostelusta, dokumentoinnista ja katsastustoimintaan käytettävistä tiloista ja laitteista. Tarkastuksesta laaditaan katsastustoimipaikalle tarkastusraportti ja havaittujen puutteiden johdosta edellytetään toimenpiteitä omavalvonnasta.

Tarkastuksia suoritetaan vuodessa 150–200 kpl.

Valvonnassa on havaittu puutteita mm. katsastustoimipaikan suorittamassa omavalvonnassa, katsastustoimipaikan tiloissa ja laitteissa sekä katsastajien tarkastusmenetelmissä. Trafi seuraa valvontatarkastusten havaintoja ja tarvittaessa toimintaa seurataan myös muilla valvontamuodoilla.

5.3 Erikoiskatsastusten valvonta

Erikoiskatsastusten valvonnassa tarkastetaan ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen ajoneuvon teknisten- ja muiden tietojen sekä digitoitujen katsastusasiakirjojen perusteella, onko muutos- tai rekisteröintikatsastuksessa hyväksytty ajoneuvo vaati-

mustenmukainen, onko ajoneuvon vaatimustenmukaisuus osoitettu oikealla tavalla ja onko ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen tietojen sekä digitoitujen asiakirjojen osalta menetelty säännösten ja ohjeiden mukaisella tavalla.

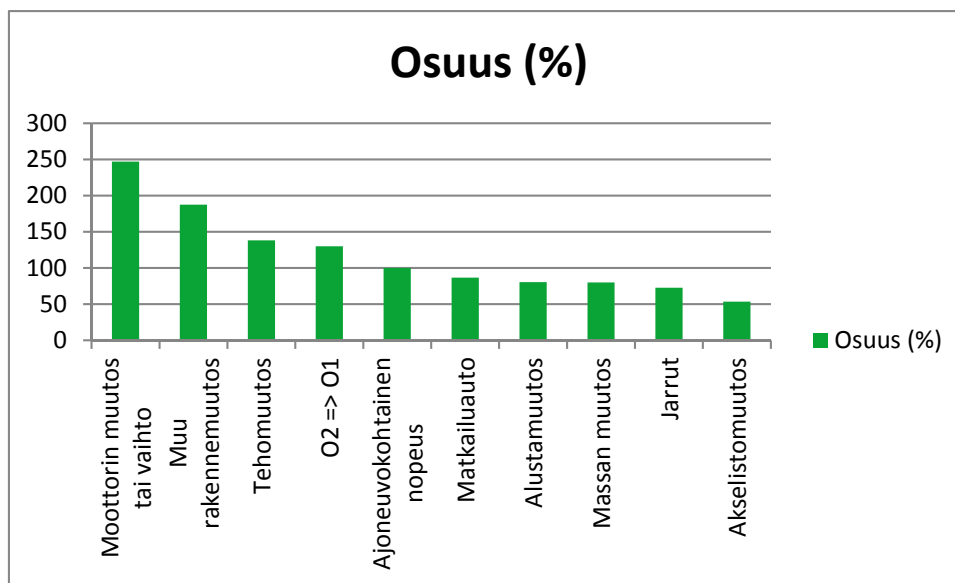
Trafi raportoi valvonnan tulokset ja valvontahavainnot katsastusluvan haltijoille. Raportoinnin yhteydessä katsastusluvan haltijoille varataan myös ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) 43 §:n mukainen mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa sellaisia korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä, jotka todennäköisimmin estävät raportissa kuvattujen valvontahavaintojen esiintymisen uudelleen.

Trafi kerää ja ylläpitää katsastustoimipaikka- ja katsastajakohtaista tietoa valvonnan kerätyistä havainnoista. Havainnoita hyödynnetään erikoiskatsastustoiminnan ja katsastusluvan haltijoiden harjoittaman katsastustoiminnan laadun sekä katsastusluvan haltijoiden oman laadunvalvonnan tehokkuuden arvioimisessa. Valvonnan tuloksia voidaan hyödyntää myös katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) 43 §:ssä, 44 §:ssä tai 45 §:ssä mainittujen toimenpiteiden perusteena silloin, kun katsastusluvan haltija ei ole valvonnan tulosten perusteella kyennyt varmistamaan toiminnan riittävän korkeaa laatua eikä ehkäisemään valvonnasta raportoitujen havaintojen esiintymistä uudelleen.

Erikoiskatsastusten valvonnan tuloksia ja valvontahavaintoja julkaisemalla Trafi tukee katsastusluvan haltijoiden omaa laadunvalvontaa tunnistamaan ja ehkäisemään erikoiskatsastusten laatuun liittyviä ongelmia sekä varmistamaan erikoiskatsastustoiminnan riittävän korkean laadun.

Trafi on tarkastanut erikoiskatsastusten valvonnassa noin 8500 vuonna 2015 suoritettua muutoskatsastusta. Tarkastusotannassa on mukana kaikkien ajoneuvoluokkien muutoskatsastuksia. Muutoskatsastukset on suoritettu yhteensä 285 katsastustoimipaikalla. Otannan koko edustaa noin 10 prosenttia vuonna 2015 suoritetuista, koko maassa suoritettujen muutoskatsastusten määrästä. Yleisimmin havaitut selkeät virheet ovat esitetty

Kuva 9.

Kuva 9. Muutoskatsastuksissa yleisimmin havaitut selkeät virheet. Yhdessä muutoskatsastuksessa voidaan havaita useita virheitä.

5.4 Testiajoneuvotoiminta

Testiautotoiminnassa katsastukseen esitetään ajoneuvo, johon on tehty ennalta vikoja ja katsastustoimipaikan suorittama katsastus pisteytetään havaittujen vikojen perusteella.

Uuden katsastuslainsäädännön voimaantulon jälkeen on suoritettu kaksi testiautokierrosta. Testiauto esitettiin määräaikaikatsastukseen molemmilla testiautokierroksilla 75 katsastustoimipaikalle, eli yhteensä 150 katsastustoimipaikalle. Toimipaikkojen saamien pisteiden keskiarvo jäi molemmilla kierroksilla hieman neljän edellisen vuoden keskiarvoa alemmaksi. Tuloksissa on ollut suurta vaihtelua johtuen testiajoneuvojen ja niihin valmistettujen vikojen vaihtelun vuoksi. Kahden testiautokierroksen perusteella ei ole vielä mahdollista arvioida johtuuko tulos katsastustoiminnan laadun muuttumisesta vai onko kyseessä normaali vaihtelu.

Vuoden 2015 aikana suoritettu testiajoneuvotoiminta johti kahteen huomautukseen.

5.5 Palautteet katsastustoiminnasta

Liikenteen turvallisuusvirasto saa katsastustoimintaa koskevaa palautetta kansalaisilta, katsastustoimijoilta ja muilta viranomaisilta. Joissain tapauksissa saatu palaute johtaa Liikenteen turvallisuusviraston suorittamaan ajoneuvon uudelleen tarkastukseen.

Ilmoituksia toisella katsastustoimipaikalla jälkitarkastuksen yhteydessä havaituista muista vioista on tullut vuonna 2015 15 kpl. Saadut ilmoitukset on välitetty katsastustoimipaikalle tiedoksi ja heiltä on edellytetty toimenpiteitä omavalvonnassaan saadun palautteen johdosta.

5.6 Ajoneuvojen uudelleen tarkastus

Katsastustoiminnasta annettu lain (957/2013) voimaantulon jälkeen Liikenteen turvallisuusvirasto on saanut heti katsastuksen jälkeen suorittaa ajoneuvolle katsastusta vastaavan tarkastuksen tai osan siitä. Tarkastuksen suorittamiseksi Liikenteen turvallisuusviraston virkamies saa pysäyttää ajoneuvon ennen sen poistumista katsastustoimipaikalta. Tarkastus tulee suorittaa siten, että siitä aiheutuu uudelleen tarkastettavan ajoneuvon kuljettajalle mahdollisimman vähän vaivaa. Tarkastuksien suorittaminen on aloitettu vasta 2016.

6 Työvoiman saatavuus ja katsastajakoulutuksen tilanne

6.1 Työvoiman saatavuus

Yleinen taloudellinen tilanne on aina heijastunut katsastustoimipaikkojen työvoiman saatavuuteen. Nykyinen taloustilanne ja sen myötä automyyntien hiljeneminen ovat

johtaneet työllisyyden heikkenemiseen korjaamoalalla. Tämän seurauksena työvoiman saatavuus katsastusalalla on jo pidemmän aikaa ollut melko hyvä³. Taloudellisen tilanteen parantuessa työvoimatilanteen odotetaan kuitenkin kääntyvän jälleen huonompaan suuntaan.

Katsastajan peruskoulutuksena edellytettiin aiemmin vähintään teknikon tai insinöörin tutkinnon suorittamista. Teknikkokoulutuksen loppuminen vaikeutti kuitenkin uusien työntekijöiden saantia katsastusalalle. Tämän vuoksi katsastuslainsäädäntöä uudistettaessa katsastajien peruskoulutusvaatimuksia ajantasaistettiin. Muutoksella mahdollistettiin katsastustehtäviin hakeutuminen myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kautta. Uudistuksella pyrittiin varmistamaan katsastustyövoiman saatavuus sekä ehkäisemään alalla työvoimapulaa.

Katsastusalalla on aloittanut vuosittain noin 60 - 70 uutta katsastajaa. Katsastajan peruskoulutusvaatimusten keventäminen ei ole vaikuttanut merkittävästi alalle koulutettavien uusien katsastajien määrään. Ammatti- tai erikoisammattitutkinnon suorittaneita katsastajia on lakimuutoksen jälkeen koulutettu vain melko vähäinen määrä. Valtaosalla katsastajakoulutukseen osallistuvista on edelleen insinööri- tai teknikkotutkinto.

Katsastusalan toimijoiden kanssa käytyjen keskusteluiden mukaan lakiuudistuksella ei toistaiseksi ole nähty olleen merkittävää itsenäistä vaikutusta työvoiman saatavuuteen. Työvoiman tarjonta on kuitenkin lakiuudistuksen jälkeen ollut pääsääntöisesti hyvä, joitakin alueellisia tai paikkakuntakohtaisia poikkeuksia lukuun ottamatta. Alan toimijoiden mukaan alalle hakeutuvia on ollut tarjolla verrattain hyvin erityisesti niillä alueilla, joissa järjestetään autoalan peruskoulutusta sekä katsastajakoulutusta. Sen sijaan alueellisesti, esimerkiksi Itä-Suomessa, alalle soveltuvien uusien katsastajien rekrytoiminen on ollut vaikeampaa.

Katsastustoimipaikkojen edellytettiin aiemmin suorittavan sekä kevyiden että raskaiden ajoneuvojen katsastuksia. Katsastuslainsäädäntöä uudistettaessa kevyiden ja raskaiden ajoneuvojen katsastukset kuitenkin erotettiin toisistaan. Vastaavasti katsastustoiminnasta vastaavalta henkilöltä ei enää vaadita katsastuskokemusta kaikkien ajoneuvojen katsastuksista. Kevyiden ajoneuvojen määräaikais- ja erikoiskatsastusten suorittajien runsaasta lukumäärästä johtuen uudistus on lisännyt huomattavasti niiden katsastajien määrää, jotka soveltuvat toimipaikkojen katsastustoiminnasta vastaaviksi henkilöiksi, mikä on helpottanut uusien toimipaikkojen perustamista.

6.2 Katsastajakoulutus

Katsastajilta on edellytetty peruskoulutuksen lisäksi katsastusoikeuksien saamiseen tähtäävää jatkokoulutusta vuodesta 1999 alkaen. Koulutusvaatimuksen voimaantumisen jälkeen koulutusta oli hyvin pitkään tarjolla vain kahden - kolmen koulutusosaston saaneen organisaation toimesta. Viimeisen viiden vuoden aikana kouluttajien määrä on lisääntynyt ja koulutustarjonta on vakiintunut aiempaa laajemmaksi.

Alalle tulevilta henkilöiltä edellytettävää kevyiden ajoneuvojen määräaikaiskatsastuskoulutusta annetaan nykyisin neljän eri kouluttajan toimesta. Raskaiden ajoneuvojen määräaikaiskatsastuskoulutusta tarjoaa neljä kouluttajaa. Koulutussuunnitelmien mukaan vuoden 2016 aikana järjestetään yhteensä 9 kevyiden ajoneuvojen

---

³ Perustuu suurimpien toimijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin

määräaikaikatsastuskoulutusta. Raskaiden ajoneuvojen määräaikaikatsastuskoulutuksia on suunniteltu pidettäväksi 4. Määräaikaikatsastuskoulutukseen liittyvää täydennyskoulutusta tarjoaa seitsemän kouluttajaa, ja tilaisuuksia on vuonna 2016 noin 20 kappaletta.

Vastaavasti erikoiskatsastuksista kevyiden ajoneuvojen rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuskoulutusta antaa neljä kouluttajaa ja raskaiden ajoneuvojen rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuskoulutusta järjestää kolme kouluttajaa. Raskaiden ajoneuvojen jarrujen laajan tarkastuksen koulutusta tarjoaa neljä kouluttajaa. VAK-ajoneuvojen katsastuksen ja hyväksyntöjen erikoiskoulutusta järjestää kolme kouluttajaa.

Nykyisin määräaikaikais-, erikois- ja täydennyskatsastuskoulutuksen tarjontaa voidaan pitää katsastustoimipaikkojen kannalta katsottuna varsin hyvänä. Koulutuksien tarjoajien tai koulutusten määrässä ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia katsastuslainsäädännön muuttamisen myötä.

7 Tulevat muutokset

7.1 Katsastusdirektiivin muutos

Katsastusalalle muutoksia tuo EU-lainsäädännön uudistus, joka on voimaansaatettava kevääseen 2018 mennessä. EU-lainsäädäntö on tähän saakka koostunut pääasiassa vähimmäisvaatimuksista katsastettaville ajoneuvoluokille, katsastusväleille ja tarkastuskohteille sekä tarkastusmenetelmille. Nyt vaatimukset ulottuvat myös katsastajiin, toimipaikkojen tiloihin ja laitteisiin sekä valvontaan. Lisäksi direktiivin kautta pakollinen katsastusvelvollisuus ulottuu jatkossa myös nopeisiin traktoreihin ja tiettyihin L-luokan ajoneuvoihin, kuten mm. kuutiolavuudeltaan yli 125cm³ moottoripyöriin. L-luokkien ajoneuvojen osalta säilyi kuitenkin mahdollisuus kansallisesti poiketa katsastusvelvollisuudesta, mikäli jäsenvaltio toteuttaa vaihtoehtoisia liikenneturvallisuustoimenpiteitä. Trafi selvittää yhdessä eri toimijoiden kanssa näiden vaihtoehtoisia toimenpiteitä ja niiden toimeenpanoa. Nopeat traktorit, joita käytetään pääasiassa maa-, puutarha- tai metsätalouden, maanviljelyn taikka kalatalouden tuotannossa, voidaan vapauttaa katsastusvaatimuksesta.

Suomen kannalta direktiiviudistus ei tuo välttämättä suuria muutoksia nykytilaan katsastusvelvollisuuden mahdollista laajentumista lukuun ottamatta. Katsastusvelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon tai vaihtoehtoisten toimenpiteiden lisäksi tullaan tarkastelemaan direktiivin vaatimuksia tiheämpää katsastusaikaväliä sekä direktiivin edellyttämää laajempaa katsastusvelvollisuutta jarrullisten kevytperävaunujen, nelipyörien ja kevyiden nelipyörien osalta. Näitä kansallisia lisävaatimuksia tullaan tarkastelemaan hallitusohjelman norminpurkutavoitteen mukaisesti, ottaen kuitenkin huomioon katsastuksen vaikutus muun muassa turvallisuuteen, ympäristöön ja elinkeinotoimintaan sekä kansalaisten arkeen.

8 Yhteenveto

Vuonna 2015 katsastusalalla tapahtuneet muutokset ovat olleet vähäisiä. Muutokset ovat pääasiassa olleet vuonna 2014 muutetun katsastuslainsäädännön tavoitteiden mukaisia.

Katsastuspalveluiden saatavuus on säilynyt hyvänä myös alueellisesti. Katsastustoimipaikkojen määrä on kasvanut samaa tahtia, kuin aiempina vuosina. Toimipaikkojen määrä väheni kolmessa maakunnassa, mutta palveluiden saatavuus ei merkittävästi heikentynyt myöskään näissä maakunnissa.

Katsastusten hinnat ovat vuonna 2015 jatkaneet maltillista alenemista. Ajanvaruksella suoritettavan määräaikaiskatsastuksen ja päästömittauksen yhteishinta aleni vuodessa keskimäärin noin neljä euroa.

Katsastusalan suurten toimijoiden markkinaosuus on edelleen pienentynyt. Tällä hetkellä ala näyttää kehittyvän kohti pienempiä yrityksiä. Katsastustoiminnan aloittamisen kynnystä saatiin alennettua sallimalla pelkkien kevyiden tai raskaiden ajoneuvojen katsastukset ja helpottamalla katsastustoiminnasta vastaavan henkilön pätevyysvaatimuksia katsastuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä.

Katsastustoiminnan laadussa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Toimipaikkojen väliset erot ovat kaventuneet ja vikahavaintojen määrät ovat kasvaneet. Vikahavaintojen määrän kasvaminen on keskittynyt yli 14-vuotiaisiin autoihin.

Trafin suorittaman valvonnan määrä on kasvanut aiemmasta. Etenkin erikoiskatsastusten valvonnan määrä on kasvanut merkittävästi. Valvontaa on kyetty kohdistamaan riskiperusteisesti aiempaa paremmin tilastollisten laadunhallintamenetelmien käyttöönoton jälkeen.

Työvoiman saatavuus on ollut viime vuosina hyvä. Lakiuudistus on lisännyt huomattavasti niiden katsastajien määrää, jotka soveltuvat toimipaikan katsastustoiminnasta vastaaviksi henkilöiksi, koska vastaavalta henkilöltä ei enää vaadita katsastuskokemusta kaikkien ajoneuvojen katsastuksista. Tämä on helpottanut uusien toimipaikkojen perustamista. Ammatti- tai erikoisammattitutkintotaustaisia henkilöitä ei ole toistaiseksi tullut alalle vielä merkittävän paljoa. Katsastajien perus- ja jatkokoulutustarjonnassa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Keväällä 2018 voimaan tuleva katsastusdirektiivin muutos aiheuttaa muutoksia suomalaisen katsastuslainsäädäntöön. Uuden direktiivin edellyttämien muutosten lisäksi tullaan arviomaan myös nykyisten kansallisten lisävaatimuksien tarpeellisuutta.